

Полянська Г.М. Талант землі Полтавської / Полянська Галина Миколаївна / Сумські історико-краєзнавчі студії. Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Суми, 5 листопада 2020 р.). С.174-178

Полянська Галина Миколаївна

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

ТАЛАНТ ЗЕМЛІ ПОЛТАВСЬКОЇ

Давно існує думка, що *«найрясніше сузір'я творчих талантів України й світу подарувала саме благодатна полтавська земля. Серед знакових краян, котрі збагатили національну музичну скарбницю, – наш сучасник і водночас класик...»* [3], жвавий і харизматичний полтавець.

Друзі й знайомі позаочі часто називають його Бетховеном. Це за внутрішнім покликанням, – бо окрім пісні за душею ніколи нічого не мав, і за зовнішнім враженням – цілеспрямованою рухливістю і пишною зачіскою. Людина щира, скромна і відверта, вболіваючи за свою землю, культуру народу, майбутнє наших дітей, водночас дуже не любить говорити про себе. Які би запитання щодо життєвого шляху не ставили йому журналісти, він обов'язково переведе відповідь на колег, учнів, друзів чи обставини життя. Скласти його докладну біографію не просто.

Олексій Чухрай – живий полтавський музичний пам'ятник. Основний жанр його творчості – пісня, що виросла з народного мелосу. Серед інших робіт – Сюїта *«Ярмаркові замальовки»* для ансамблю народних інструментів; *«Ода сонцю»* на вірші В. Тарасенка та поема *«Дума»* для баса, хору та симфонічного оркестру; обробки народних пісень, інструментальні п'єси, музика до театральних вистав та фільмів. Але всі твори автора, мелодії, інтонаційне мислення – походять винятково з народного джерела.

Любов до свого краю звучить у нього скрізь і постійно: у висловах, інтерв'ю, а головне – у музиці. Близько двох десятків творів композитор присвятив Полтаві. Мелодія пісні *«Моя Полтава»* довгі роки була позив-175

ними Полтавського міського радіо. Пісняр має у доробку серйозну диско-графію. Записані альбоми «*Сонечко любові*» – 20 пісень на вірші різних авторів у виконанні Р. Кириченко (2007р.), «*Невгамовні солов'ї*» – пісні на вірші Дмитра Луценка (2007), «*Світанкова зоря*» на сл. Василя Котляра, «*Не розгубить підкови, мої коні*» на сл. Леоліда Вернигори, та відео-аудіо-альбом «*Любове ніжная моя*» на сл. Миколи Ляпаненка (2008 р.).

За своє довге життя й сумлінне служіння мистецтву Олексій Іванович надбав безліч відзнак. Він – заслужений діяч мистецтв України, композитор, педагог, виконавець-баяніст, лауреат літературно-мистецьких премій імені Петра Артеменка, Дмитра Луценка, Панаса Мирного, член попечительської ради Українського фонду культури. Володар Гран-Прі Міжнародного конкурсу композиторів у номінації «*фольклорна музика*» в рамках II Міжнародного фестивалю «*Світ музики*» у м. Фівізано в Італії (1999 р.); Лауреат Міжнародного відкритого рейтингу популярності та якості «*Золота фортуна*» (2001 р.), член НСКУ і Голова її Полтавського обласного осередку (1998–2004). Перелік можна продовжувати.

Народився він на Полтавщині, у селищі Нижня Ланна Карлівського району, 5 травня 1939 року. Походить із спадкового роду сільських музик, де не тільки володіли музичними інструментами, а й майстрували їх. З тих інструментів (скрипки і гармошки) і почалися його нелегкі «*музичні університети*»: мандрівки до сліпого вчителя у сусіднє село, дитячі (з 6 років) повоєнні заробітки на вечорницях і весіллях... Батько й дід майбутнього композитора були скрипалями, брат займався музикою, то іншого шляху він собі не уявляв. Полтавську Вечірню музичну школу він закінчив уже як гарний баяніст. Так трапилося, що омріяне музичне училище не одразу в нього повірило. Тому з 1959 по 1962 рік юнак служив у війську. Роки служби (в оркестрі Полтавського артилерійського училища) не були надто обтяжливими, однак не давали здійснитися мрії про професійне навчання. Але він вірив, що стане музикантом і бажання здійснилося. Олексій закінчив Полтавське музичне училище по класу баяна і відділ народних інструментів Донецького музично-педагогічного інституту (1971). У різні роки був керівником гуртка художньої самодіяльності Ланнівського хімкомбінату, викладачем дитячих музичних шкіл Полтави, баяністом-концертмейстером обласної філармонії, художнім керівником ансамблю народної музики «*Карусель*». З 1974 року і донині О. І. Чухрай – викладач відділу народних інструментів Полтавського музичного училища (нині – коледжу) імені М. Лисенка. Серед його вихованців – лауреати Всеукраїнських та міжнародних конкурсів баяністів та акордеоністів О. Ісаєнко, В. Безкоровайний, Дм. Шаршонь і багато інших. Тривалий час і 176

сам викладач працював у складах журі обласних конкурсів: «Юний композитор», «Створюємо музику», учнів спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, шкіл естетичного виховання, виконавської майстерності учнів – «Юний віртуоз Полтавщини», виконавської майстерності викладачів – «Серце віддане дітям». Конкурсна і фестивальна робота – найкращий і найкомфортніший час для майстра. На батьківщині митця щороку проводиться обласний фестиваль «Дзвінкова криниця», присвячений його творчості – краєне дякують землякові.

Дякують не лише Карлівчане (земляк написав музику Гімну Карлівського району), а й жителі усієї області. Композиторів належать гімни Полтавщини, Полтави, Полтавського і Кобеляцького районів.

Від 1988 року, коли вийшла друком його перша пісенна збірка «Намісто росяне» і донині, майже щороку композитор оприлюднює нові творчі знахідки. 2003 року вийшли одразу кілька пісенних збірок: «Золотий колосок», «Сонячний зайчик», «Я син степів». 2009 рік теж приніс кілька вагомих робіт, серед яких – музика до телефільму «Дороги Гоголя», що був створений телекомпанією «Лтава». Того ж року, на ювілейному XX міжнародному музичному фестивалі «Київ Музик Фест» прозвучали його твори для голосу з оркестром народних інструментів – «Не журисть, коханий» на слова Д. Луценка і «Балада про синів» на слова Л. Вернигори.

Наступного року на фестивалі «Дні Миколи Лисенка у Полтаві» Оркестр народних інструментів обласної філармонії «Мамай» під орудою диригента – заслуженого працівника культури України Миколи Жорнового виконав «Пісню кошового отамана» О. Чухрая на слова Л. Вернигори. У межах цього ж фестивалю 2011 року у виконанні Тріо баяністів студентів музичного училища прозвучала інструментальна п'єса «Веснянка». У вересні 2011 року вийшла друком (разом з компакт диском) нова збірка пісень на слова Дмитра Луценка «Про любов наспіватись не можна». 2014 року у залі ТРК «Лтава» в концерті «Мелодії Шевченкового слова» ювіляр презентував збірку на слова Тараса Шевченка «Утончала стежечку», а у жовтні 2015 року – у Великій залі Полтавського музичного училища ім. М. В. Лисенка збірку пісень на слова Бориса Олійника «Освідчення».

Пісенні твори композитора для дітей залюбки виконує малеча. Так, 2010 р. у виконанні учнів Полтавської міської школи мистецтв «Мала академія мистецтв» ім. Р. Кириченко звучали його «Чомучка» на вірші О. Бовдур, «Тітонька сова» та «В морі синім» на вірші В. Слепцова; «Батьківська хата» на слова В. Слепцова і В. Тарасенка. У 2014 році автор підготував збірку музичних творів для дітей «Пильна сорока», що вміщувала 21 пісню. Викладачі кафедри музики Полтавського 177

національного педагогічного університету, де тривалий час працював композитор, «з під-пера» розбирали його твори. Дефіцит українського дитячого репертуару уповні може оцінити тільки викладач, що працював з молодшими школярами чи студентами-практикантами.

У листопаді 2016 року концерт патріарха пісенної творчості зібрав повну залу театру ім. М. Гоголя у Полтаві. Аншлаг був показовим – музика композитора залишилася актуальною і для сучасників.

Пісні Олексія Чухрая у різний час виконували народні артисти України: В. Шпортько, О. Василенко, В. Бокач, заслужені артисти України О. Калінчук, П. Дука, В. Колісник, ансамбль народної пісні «Оберіг» територіального центру Шевченківського району обласного центру, пісенно-танцювальний ансамбль «Полтава», Черкаський народний хор, народний хор Київського Національного університету культури і мистецтв; а інструментальну музику – Національний оркестр народних інструментів та Оркестр народної та популярної музики Національної радіокомпанії України. Звичайно, має у репертуарі опуси майстра й Полтавський симфо-нічний, що «*виріс*» з оркестру колишнього Обласного Музично-драматичного театру імені М. Гоголя. Але найвищою винагородою для автора, звичайно, є любов слухача, що часто називає його пісні народними.

Серед останніх творів автора – чотири (окрім написаних раніше) пісні на вірші Т. Шевченка (зокрема, «*Ой маю, маю я оченята*») і велика композиція «*Вокальний триптих*» на вірші Дмитра Луценка (написана до 100-річчя поета) для народного жіночого голосу, фортепіано і ансамблю народних інструментів – «*Так, напевне, судилось*», «*Вогник сподівань*» і «*Два крила*». Останній твір готувався до прем'єри на концерті КиївМузикФесту 2020, але не прозвучав з технічних причин.

Сьогодні композитор-мелодист, що «*вписався*» у народнопісенну традицію, суворий, але любий учнями ефективний вчитель, активно продовжує свою творчу діяльність. Посіяні ним зерна неодмінно даватимуть нові сходи.

Список використаних джерел та літератури

1. Дзюба А. Олексій Чухрай – корифей полтавського краю / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mus.art.co.ua/oleksiy-chukhray-koryfey-poltavs-koho-krai/>.
2. Жовнір Н. У світі музики Олексія Чухрая // Зоря Полтавщини. 2015, 23 жовтня.
3. Корнева В. Олексій Чухрай: «Народ в усі часи вмів відсіяти праведне від лукавого» // Зоря Полтавщини. 2019, 8 травня.
4. Полянська Г. М. Професійна музика Полтавщини на рубежі ХХ–ХХІ століть // Імідж сучасного педагога. 2010. № 8 (107). С. 18–24.
5. Полянська Г. М. Риси до колективного портрету // У краю Миколи Лисенка / укладач Т. Г. Парулава. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. С. 5–40.
6. Полянська Г. Професійні композитори Полтавщини // Альманах Полтавського національного педагогічного університету «Рідний край». 2016. № 2 (35). С. 133–147.
7. Слепцов В. Творець народних пісень / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.2000.net.ua>.